УДК 355.23:81'243(477)
DOI https://doi.org/10.68346/978-617-95591-7-4-2026-50

РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА УКРАЇНИ З НАТО

Градецька Н.М.
кандидат юридичних наук, доцент
кафедра філології та військового перекладу
факультету державної безпеки
Київський інститут Національної гвардії України
e-mail: n.gradeckaja@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5903-9829

Анотація. У роботі обґрунтовано стратегічне значення іншомовної підготовки військовослужбовців як ключового інструменту міжнародного військового співробітництва та забезпечення інтероперабельності збройних сил у межах спільних операцій і навчань. В умовах євроатлантичної інтеграції України володіння іноземною мовою (передусім англійською) визначено як стратегічну потребу та обов'язковий елемент військово-професійної діяльності.

Розглянуто сутність поняття іншомовної підготовки та базові педагогічні принципи її реалізації у ВВНЗ, серед яких ключовими є військово-професійна спрямованість і максимальне наближення умов навчання до бойової обстановки.

Ключові слова: іншомовна підготовка, військовослужбовець, військове співробітництво, освіта, стандарт НАТО.

Іншомовна підготовка військовослужбовців є одним із ключових інструментів міжнародного військового співробітництва, оскільки вона безпосередньо забезпечує інтероперабельність збройних сил різних країн під час спільних операцій, навчань та гуманітарних місій. В умовах глобальних безпекових викликів та євроатлантичної інтеграції України знання іноземних мов (насамперед англійської як головної мови міжнародного спілкування та стандартів НАТО) перетворюється з додаткової навички на стратегічну потребу.

Під іншомовною підготовкою розуміється організований процес систематичного навчання військовослужбовців іноземній мові, спрямований на набуття ними відповідних знань, умінь, навичок та лінгвістичних комунікативних компетентностей, які забезпечують відповідний рівень іншомовної кваліфікації, необхідні для продуктивної військово-професійної діяльності (виконання службових обов’язків за посадою).

Основними педагогічними принципами, на яких ґрунтується іншомовна підготовка у ВВНЗ, є: військово-професійна спрямованість, науковість, систематичність і послідовність, комплексність, доступність, максимальне наближення умов навчання до умов виконання службових обов’язків у ході бойових дій, наочність, індивідуальний підхід [1, с. 123–134].

Нині у ЗС України іншомовна підготовка здійснюється усіма видовими та міжвидовими вищими військовими навчальними закладами (ВВНЗ) тактичного, оперативно-тактичного та оперативно-стратегічного рівнів. Відповідно до Концепції мовної підготовки ЗС України ступінь володіння іноземною мовою персоналом має відповідати стандартизованим мовним рівням (СМР) за стандартом НАТО СТАНАГ-6001. Для забезпечення ефективної фахової іншомовної комунікації необхідне досягнення щонайменше СМР 2 [2, с. 116–129].

Незважаючи на всі зусилля щодо підвищення рівня володіння іноземною мовою військовослужбовцями України відповідно до стандарту НАТО СТАНАГ 6001, досі спостерігається брак практичної мовної підготовки, обмежені можливості для участі в міжнародних тренуваннях і спільних навчаннях.

Головними чинниками, що зумовлюють недостатню іншомовну компетентність військовослужбовців, є такі: недостатній рівень вимогливості щодо організації військово-освітнього процесу, його інформаційного, матеріального-технічного забезпечення; зниження мотивації і активності постійного та змінного особового складу, які проводять навчання, недостатнє вжиття заходів щодо надання цьому процесу інноваційної спрямованості; спрямованість змісту навчання на відносно застарілі зразки озброєння, військової техніки на принципи їх побудови, що не відповідають сучасному стану військово технічної науки та практики, організації ведення збройної боротьби [3, с. 116–123].

Додатковим бар'єром на шляху до якісного володіння іноземними мовами серед старших офіцерів, на думку дослідників, виступають психологічні та практичні труднощі, характерні для навчання зрілої аудиторії**.** Дорослі слухачі, які вже мають значний бойовий і життєвий досвід, часто стикаються з психологічними та когнітивними бар'єрами під час вивчення мови (страх зробити помилку, ригідність мислення, брак часу). Для ефективної адаптації слухачів до екстралінгвістичної специфіки англомовної комунікації, викладач має виконувати роль фасилітатора. Ключовими інструментами тут виступають: Апеляція до професійного досвіду: Використання case-studies на основі реальних бойових операцій та штабних процедур. Залучення автентичних матеріалів: Робота з оригінальними доктринами НАТО, статутами, звітами про розвідку (INTREP) та мотиваційними промовами військових лідерів Альянсу.

Зниження афективного фільтру: Створення середовища, де помилка розглядається як інструмент навчання, а не маркер некомпетентності.

Дослідження показують, що вивчення англійської мови у спеціалізованих вишах значно покращується завдяки впровадженню рольових ігор, симуляцій та практичних завдань. У контексті військової освіти вони трансформуються у командно-штабні ігри (Tabletop Exercises – TTX), імітацію брифінгів за стандартами НАТО (NATO STANAGs) та відпрацювання сценаріїв тактичної взаємодії. Наприклад, замість заучування абстрактних текстів, курсанти можуть отримати завдання провести англомовний брифінг щодо оперативної обстановки, доповісти про виявлення надводної цілі за встановленим протоколом або віддати бойовий наказ (Operation Order / Fragmentary Order) у ролі командира. Це дозволяє курсантам та офіцерам подолати мовний бар'єр і навчитися мислити та приймати рішення англійською мовою в умовах штучно створеного стресу та дефіциту часу – тобто в обставинах, максимально наближених до реального бойового чергування [4].

На ефективність засвоєння іноземної мови позитивно впливає застосування цифрових технологій. Аналіз різноманітних категорій цифрових платформ та інструментів доводить, що не існує універсального рішення, яке б задовольняло всі потреби військової мовної освіти. Натомість оптимальною є екосистемна модель, яка поєднує: LMS (Moodle/Teams/Classroom) як основу для організації курсу та управління навчанням; спеціалізовані інструменти для розвитку окремих навичок (ELSA для вимови, Quizlet для термінології, Grammarly для письма); платформу відеоконференцій для синхронних занять (Zoom/Teams); AI-інструменти для додаткової практики (ChatGPT); професійно орієнтовані ресурси (Cambridge Military English, NATO BILC матеріали). Така багатокомпонентна система дозволяє забезпечити комплексний розвиток всіх аспектів іншомовної комунікативної компетентності при оптимальному використанні ресурсів [5, с. 190–211].

Безумовно, значний вплив на ефективність підготовки змінного складу здійснює рівень методичної майстерності керівників занять. Від їх методичної майстерності, вміння використовувати найбільш прогресивні форми, методи і прийоми, залежить засвоєння військовослужбовцями знань та набуття умінь, навичок і іншомовних комунікативних компетентностей, необхідних для успішного виконання завдань за військово-обліковою спеціальністю [1, с. 123–134].

Таким чином, англійська мова для військових – не просто корисний навик, а необхідний інструмент у сучасному військовому середовищі. Її вивчення повинне бути максимально практичним, адаптованим до реальних потреб та умов служби. Успішне оволодіння військовою англійською значно підвищує ефективність взаємодії в міжнародних операціях, підвищує безпеку й оперативність [6].

Список використаних джерел:

1. Мірненко В., Ноздрачов О., Семененко Л., Кострач В. Організація іншомовної підготовки військовослужбовців у вищих військових навчальних закладах та основні фактори, що на неї впливають. *Міжнародний науковий журнал «Military Science».* 2024. Т. 2. № 4. С. 123–134. DOI: https://doi.org/10.62524/msj.2024.2.4.11

2. Лагодинський О. Іншомовна підготовка у Збройних Силах Сполучених Штатів Америки та Великої Британії: досвід для України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2020. Т. 18. № 3. С. 116–129. URL: https://periodica.nadpsu.edu.ua/index.php/pedzbirnyk/article/view/78

3. Максим І., Ступак Д. Актуальні проблеми та шляхи удосконалення підготовки військових фахівців. *Військова освіта*. 2026. № 2 (52). С. 116–123. DOI: https://doi.org/10.33099/2617-1783/2025-52/116-123

4. Ільченко А. І. Специфіка формування професійної іншомовної компетентності військових фахівців у контексті мовних стандартів НАТО. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2026. № 6 (48). С. 845–856. URL: https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/19918

5. Сергієнко М. Цифрові платформи та інструменти для розвитку іншомовної комунікативної компетентності військовослужбовців у змішаному навчанні. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2025. Вип. 24. С. 190–211. DOI: https://doi.org/10.31865/2414-9292.24.2025.349773

6. Англійська для військових: особливості навчання. *Education.ua: освіта в Україні*. 2025. 12 травня. URL: https://www.education.ua/blog/49442/ (дата звернення: 16.09.2026).